

VLADIMIR
VERTLIB
ZEBRA
u RATU

roman

LEYKAM
international

VLADIMIR VERTLIB
ZEBRA U RATU

LEYKAM international

NAKLADNIK
Leykam international d.o.o., Ilica 42, HR-10000 Zagreb
www.leykam-international.hr

ZA NAKLADNIKA
Jürgen Ehgartner

UREDNIKA
Eugenia Ehgartner

PRIJEVOD S NJEMAČKOGA
Stjepanka Pranjković

LEKTURA I KOREKTURA
Neli Mindoljević

© 2024 Leykam international d.o.o., Zagreb
Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati,
fotokopirati ni na bilo koji drugi način reproducirati
bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Naslov originala: „Zebra im Krieg”
© 2022 Residenz Verlag GmbH, Salzburg - Wien

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media

 Bundesministerium
Kunst, Kultur,
öffentlicher Dienst und Sport

Gefördert durch das Bundesministerium Kunst,
Kultur, öffentlicher Dienst und Sport Österreich.

ISBN 978-953-340-179-9

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne
i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001208760.

ILUSTRACIJA NA NASLOVNICI
Shutterstock

GRAFIČKO OBLIKOVANJE
Tvrтко Gregurić

TISKARA
Denona d.o.o., Zagreb

Tiskanje dovršeno u siječnju 2024.

VLADIMIR VERTLIB
ZEBRA U RATU

roman

prema istinitu događaju

S njemačkoga prevela
Stjepanka Pranjković

Zagreb, 2024.

DIO 1.

1

Iz daljine izgledaju bezazleno: zvijezde koje se utrkuju, hitre ukrasne lampice koje osvjetljavaju nebeski svod i čine da zemlja svjetluca. Svjetla u stanu mogu se ugasiti i zastori se mogu navući, no to jedva pojačava osjećaj sigurnosti. Buka se ne može isključiti: režanje i zavljanje koje kao da dolazi od preplašenih grabežljivaca, poput stenjanja pijanca u snu ili pojačavanja i stišavanja promukle sirene. Rat u mutiranju.

Kad se zvukovi približe, Lena se ušulja u Paulov krevet, ovije mu ruke oko torza, pritisne mu glavu o prsa i prošapće: „Tata, ako ćemo umrijeti, onda skupa. Ne želim umrijeti sama.”

„Gluposti!” kaže Paul i kćeri prstima prođe kroz kosu. „Već si velika djevojka. Nije ovo prva noć da pucaju. Nitko neće umrijeti. Svakako ne ovdje i ne danas.” Trudi se obuzdati djetetov strah, no prije svega vlastiti, i bezuspješno pokušava glasu dati potrebnu čvrstoću. „Još su uvijek daleko od nas. Ako stvarno postane opasno, odmah će se oglasiti alarm. Ipak imamo operativnu centralu...”

„Joj, tata, daj ne budi tupast“, prošapće dijete, još se jače stisne uz njega, čvrsto mu se uhvati za leđa. „Znaš da ondje sjede samo debili.“

„Ne želim da upotrebljavaš takve riječi“, opomene je on, ali zna da nema koristi od toga.

„Učiteljica Bona kaže...”

„Dobro je“, prekine je. „Znam što tvoja učiteljica govori. Ali ne, nije u pravu: nisu svi ljudi osim nje same glupi i iskvareni. A izraz *debil* odmah brišemo iz našeg vokabulara.“

Odjednom se čuju prvi udari – tupi, u kratkim razmacima i sve glasniji. To je novost. Bliži su nego ikad prije. Dijete zajeca. „Noćas nije isto kao jučer ili prekjucher, danas se stvarno bojim“, promrmlja Lena plačljivim glasom. „Zapravo.“

„Zamisli da je to samo oluja“, kaže Paul i pomiluje ju po glavi. „Otac bogova Zeus putuje na svojim kolima, koja vuku četiri nebeska konja, visinama, šalje munje i gromove na grad, a uskoro će pasti kiša koja nam je prijeko potrebna. Uskoro ćemo opet imati čistu vodu. Prinijet ćemo žrtvu Zeusu.“

„Joj, tata! Kakve to gluposti lupetaš?!” Odjednom Lena ponovno govori glasnije i zvuči gotovo poput odrasle osobe. „Zeus postoji samo u knjigama za djecu. To nije Zeus, nego WS-1B. Da je samo WS-1, ne bih se bojala. Ali modeli WS-1B pucaju puno dalje. Brzina: mah 5. Domet: 180 kilometara. Svaki projektil: teži 150 kilograma. Što je tvoj Zeus sa svojim munjama u usporedbi s tim? Nešto za bebe koje još vjeruju u Djeda Božićnjaka.“

„Nemoj biti tako starmala”, uznemireno promrmlja Paul i svejedno je impresioniran svojom kćeri. Lena je u travnju navršila dvanaest godina, ali otkako je prije dva mjeseca počela kriza, čini mu se mnogo zrelijom.

Kada su gradska predgrađa prvi put gađana raketama, Paulu je to tada još bila velika drama. Sa svojom se ženom, kćeri i majkom preko četiriju stubišta spustio u podrum. Ondje je zatekao sve susjede i neke slučajne prolaznike – ljude koje je sudbina toga dana u taj večernji čas i točno u trenutku kada je paljba počinjala smjestila upravo ispred te zgrade.

Lena je tada držala ruke ispred lica kao da tako može sakriti svijet oko sebe. Paulova supruga, liječnica, hladno je rekla da mora u bolnicu, da joj za pola sata počinje smjena, ali on joj nije dao da ide. Majka se prisjećala svojih roditelja i njihovih priča od zadnjega velikog rata, sve dok je nisu zamolili da začepi. Nitko to u tom trenutku nije htio slušati.

Kada su se podrumaska vrata zaključala iznutra, svi su utihnuli i spustili se na drvene klupe, koje su nekoliko dana prije na brzinu gurnuli u hodnik koji vodi prema podrumskim prostorijama. Pod blijedim svjetlom jedinih još funkcionalnih neonskih cijevi lica ljudi izgledala su izduženo, istrošeno i sablasno. Kad je zavijanje minobacača postalo glasnije, kao da čopor gladnih vukova okružuje kuću, lica su im se razvukla, postala karikaturama samih sebe, grimase tame, demoni straha. A kad je svjetlo odjednom počelo treperiti i neonske su cijevi zazujale, Paul je pomislio na djelo *A Procession of*

Flagellants Francisca de Goye. Prije dobrih deset godina slučajno je na internetu otkrio prikaz te slike i odmah se osjećao povezano s njom; obuzet mješavinom jeze, gađenja i požude nije mogao otrgnuti pogled s nje. Dotad se gotovo i nije zanimao za umjetnost i još nikada nije bio čuo za toga španjolskog slikara. U međuvremenu je pročitao nekoliko knjiga o Goyi, pogledao igrane i dokumentarne filmove, a kad bi zatvorio oči, mogao bi sebi iz sjećanja dozvati njegove slike – toliko jasne, oštre i pune detalja kao da ih je osobno osmislio i naslikao.

Nakon prestanka uzbune svi su izišli na ulicu najbrže što su mogli. Izgledali su kao da su tek za dlaku izbjegli smrt utapanjem, pa je i Paul udisao svježi večernji zrak i mirise proljeća kako to još nikad dotad nije činio, punio je svoja pluća tako da su prijetila puknuti, desnom je rukom u vanjskom džepu jakne napipao kutiju cigareta, nakon kratka trenutka oklijevanja povukao je ruku natrag, ostavio kutiju gdje jest, zagrlio Lenu, podignuo je i recitirao, bolje rečeno, šaptao – tako tiho da to osim Lene nitko nije mogao čuti – poznatu pjesmu, koju je nekoć naučio u školi: „Ništa ti ne mogu pokloniti, samo svoju ljubav, strah i noć. Ništa nemam da te utješim, no jednom ćemo poć. Ti čuješ što ti govorim, kad drugi ne čuju ni riječ. Jednom ćemo oboje veoma dugačak, dugačak put odavde prijeć.”

Kakav grad! Prije borbi, prije nego što su protivnici zamijenili svoje transparente, zastave i megafone za automatske puške i minobacače, mogao je postati turistički biser. Pored atrakcija, muzeja i slikovitih uličica u njemu postoje prekrasne pješčane plaže, planinarske i biciklističke staze te nogometna momčad, koja redovito slavi međunarodne uspjehe. Prije korona-krize čak bi i kineske skupine ovdje bile mogle napraviti stanku i kruzeri bi se bili mogli usidriti u staroj luci, samo da moćnici nisu zasrali grad – gradska uprava, guverner, načelnici općina i likovi koji financiraju tu ekipu, koje svi poznaju, ali nitko ih ne imenuje. Svi govore isto i pritom se koriste točno tim izrazom: *zasrali i pustili vodu!* – riječi, koje se posvuda u gradu mogu pročitati na fasadama kuća, zidovima i ogradama, baš kao i na raznim računima, na platformama i mrežama na internetu, najčešće u kombinaciji s pogrđama i nazivima ljudskih i životinjskih genitalija i ekskremenata. Grad je već odavno poznat po svojem kreativnom uređenju vanjskih površina: nema tramvajskog vagona ni trolejbusa koji nije mješavina površine za plakate i suvremenog umjetničkog djela – nije za publiku mlađu od 18 godina. Gradu, navodno, nedostaje novca za čišćenje.

Nikakvo čudo da se Lena ružno izražava, misli Paul.

Nedavno je za susjeda, starog carinskog službenika s drugoga kata, rekla da je „djecojebač”. S obzirom na to kako je gleda kad se sretnu na stubištu ili na ulici, vjerojatno nije potpuno u krivu. Paul je svejedno šokiran načinom izražavanja svoje kćeri. Žena mu reagira opuštenije. Kaže da dijete uopće ne zna što taj izraz znači, a Paulova majka misli da su u vremenima u kojima poštteni ljudi gube razum i postaju ubojice, djecojebači manje zlo, pogotovo kada se pojave samo u obliku psovke.

Oko ponoći Lena napokon zaspi. Paul se oprezno iskobelja iz njezina zagrljaja, polako isklizne iz kreveta, pazeći da ne dotakne dijete ili da je nepažljivim pokretom, udarcem o okvir kreveta ili jednu od stolica u sobi, ponovno ne trgne iza sna. Zatim na vrhovima prstiju obiđe krevet, kratko razmisli bi li trebao pokriti Lenu, odluči da je dovoljno toplo u prostoriji, ode do prozora, odgrne jedan od zastora – samo malo, tek toliko da može gledati van...

Već je tjedan dana na snazi obveza zamračivanja. Noć je bez mjeseca, mračna, a samo tko zna u što treba gledati i točno usmjeri pogled onamo, može ondje, gdje je još crnije od crnog, naslutiti luku i more. Između *Velikoga mola* i *Kule*, srednjovjekovne utvrde na kršnu poluotoku, još netaknuti ostatci nacionalne marine napravili su kordon. Od pet brodova. Njihovi topovi nisu usmjereni prema pučini, već na grad – spremni su srušiti središte grada i okolne kvartove sa zemljom ako ustanici umarširaju.

Minobacači su prestali istovarivati svoje poklone smrti na predgrađa i brda oko grada. Grmljavina ipak

postaje glasnija. Traje neko vrijeme dok Paul ne shvati da je njegova priča o Zeusu očigledno sadržavala trunku istine. Zbilja se radi o oluji. Kiša počinje udarati o prozorska stakla. Više munja osvjetli grad i unatoč zagrnutim zastorima urone sobu u sirasto blijedi sumrak, tako da Paul može razaznati Leninu plavu grivu kose i njezinu lijevu ruku, koja opušteno visi preko ruba kreveta, i čini mu se kao da bi se ta ruka u svakom trenu mogla odvojiti od tijela i poput bijele krpe pasti na pod. Na djelić sekunde, tek u trajanju jednog udisaja, vidi čitav grad kao da je mjesto nevidljivih duhova, skrivenih čudovišta i potisnutih noćnih mora, davno izgubljeno, potopljeno u moru: zdesna je luka sa svojim hrđavim dizalicama i beskrajno dugačkim, sada većim dijelom beskorisnim, vezovima, slijeva pošumljena brda s kamenim obroncima sa stražnje strane, između toga Glavna ulica, Ulica flote i Ulica pobjede (nazvana po pobjedi u davno zaboravljenu ratu iz pretprošloga stoljeća) sa svojim neoklasicističkim građevinama – velikom operom, dramskim i baletnim kazalištem, gradskom kućom sa svojim poznatim kolonadama, pomorskim institutom, nekadašnjom guvernerskom palačom, sinagogom, prevladavajućom marijanskom katedralom i starom burzom s markantnom kupolom, koja podsjeća na leđa trudne žene diva u ležećem položaju. Stari grad sa svojim zakučastim uličicama i džamijom restauriranom prije pedeset godina, koja u međuvremenu ponovno traži obnovu. Turistima još nepoznat dragulj podsjeća na orijentalnu povijest mjesta. Prije stotinu devedeset godina izgrađen je reprezentativni glavni trg, u čijem

će središtu pak pedeset godina poslije niknuti veliki mramorni spomenik carice, pod čijom je vladavinom regija osvojena u jednom od najduljih ratova 18. stoljeća i grad je pretvoren u lokalnu metropolu.

Grad je dvjesto godina bio magnet i lonac za taljenje, jazbina bezakonja, Babilon i utočište ljudima iz regije i izdaleka, onima iz tuzemstva i inozemstva – za Talijane i Grke, Turke i Ruse, Arape i Nijemce, Armence, Rome, Francuze, Rumunje, Gruzijce, Tatare i mnoge druge, kršćane, muslimane i Židove, no prije svega za ljude koji su vjerovali u trgovinu i brzu zaradu ili veliku karijeru na pozornici. Libanonski vlasnik brodarskog društva podignuo je 1908. godine simbol grada: veliki satni toranj u stilu venecijanskoga kampanela, koji stoji na ulazu u luku – sa sedam satova na vrhu, koji su nekoć prikazivali vrijeme na različitim mjestima u svijetu, no već godinama ne rade. I sam Paul, pored Kopta, Ukrajinaca, Španjolaca i nekih drugih, i Grke napose ubraja u svoje pretke, o čemu svjedoči i njegovo prezime Sarianidis. Naravno, ne govori ni riječi grčkoga.

Prije su jarboli nebrojenih jedrilica blokirali pogled na more. Desetci tisuća plinskih svjetiljki mijenjali su noć u dan. U kazalištima, varijeteima i noćnim klubovima u svako je doba bila špica sezone, a u tiskarama su se svakodnevno tiskale novine na šesnaest jezika. No to je bilo davno. Danas grad djeluje poput žene koja je prije mnogo vremena bila zvijezda, a danas, kao starica, još uvijek voli odjenuti ostatke nekadašnje odjeće, našminovati se i staviti ruž pa maštati o minulim vremenima na pozornici.

Paul voli svoj grad. Prije nego što je postao otac, nikad nije razmatrao napustiti grad, iako je u glavnom gradu sa svojim zanimanjem zrakoplovnog inženjera mogao zarađivati dvostruko; u zemljama poput Njemačke, Nizozemske ili Švedske vjerojatno deseterostruko. Kupio bi potrebne radne dozvole i dozvole boravka ako ne bi išlo drukčije. Na crnom se tržištu sve može kupiti. Ondje je njegov grad još uvijek trgovačko središte svjetske važnosti.

Nakon Lenina rođenja tema selidbe došla je na red za saslušanje i procjenu kod obiteljskog vijeća, kojemu su pripadali i ujaci i stričevi, tete, šurjaci i šurjakinje, i naposljetku su je odbacili. Paulova supruga nije mogla ostaviti svoju baku kojoj je bila potrebna njega, a koja će umrijeti tek tri godine poslije. Paulova majka potegnula je svoje veze i obećala da će organizirati mjesto u vrtiću za Lenu kada ona napuni dvije godine. No najvažniji je argument za ostanak u gradu bio stan, koji je Paulova majka naslijedila od pratete drugoga koljena, kad je on još bio dijete: trosobni stan s prostranom kuhinjom i vlastitom kupaonicom na drugom katu otmjene, građanske zgrade iz 19. stoljeća, u ulici omeđenoj stablima kestena, koja vodi gore do „kućnog vrha” grada, do brijega s kojega se otvara nevjerojatan pogled na čitavo središte grada, luku, planine i more. Tko bi se odrekao nečega tako vrijednoga u doba kriza svake vrste i globalne nestašice stanova?!

Kako je samo moglo otići ovoliko daleko, misli Paul dok s mješavinom ganutosti i straha promatra svoju uspavanu kćer. Na svaku munju vidi obrise njezine glave

kao sjenu u plavičastu svjetlu na zidu. Sjeća se vremena kada ju je kao bebu držao na rukama, još se točno sjeća onih dana kada je napravila prve korake, kada je prvi put rekla „tata“, kada ju je vodio u dječji vrtić, kada je nakon svojega prvog dana u školi blistavih očiju došla kući i nije prestajala pričati – nepovezano, brzo, hvatajući dah, toliko euforično i nespješno, da su Paul i njegova žena u zanosu slušali i uvijek iznova postavljali pitanja, morali postavljati pitanja, i napokon bili jednako elektrizirani, fascinirani i sretni kao šestogodišnjakinja.

U međuvremenu u školi svakoga drugog dana imaju zračnu uzbunu. Tada sva djeca moraju u sklonište. U susjednoj je četvrti pogođena osnovna škola. Bilo je mrtvih i ozlijeđenih.

Paul se pita kako je moglo doći do ovoga glupog rata, koji službena tijela još uvijek nazivaju *ustankom*, a intervencija vojske navodno nije ništa drugo doli *PPA*, *Proširena policijska akcija*? Nije uvedeno čak ni izvanredno stanje, kamoli da su naredili opću mobilizaciju. Zašto nije pobjegao na vrijeme sa svojom obitelji? Zašto? I zašto njegova žena sve uzima zdravo za gotovo i bez oklijevanja – kao i ove noći – odlazi u bolnicu ako je trebaju ondje?

On legne pokraj svoje kćeri na onu stranu kreveta na kojoj inače spava njegova žena, zatvori oči i uživa u tišini, koju sada prekida još samo hrkanje njegove majke, koje dopire iz susjedne sobe. *Zašto?*, još mu jednom proleti glavom i odmah potom *Vidjet ćemo!* i poznata izreka: *Jutro je pametnije od večeri*. Onda zaspi.

„Tata, mir je!”

„Ne pričaj gluposti! Zašto bi odjednom bio mir?”

„Jer se uopće više ne čuju pucnjevi!”

„Da, i? Ni jučer nakon buđenja nismo čuli pucnjeve...”

„Ali danas je to nečujenje nekako, nekako...”

„Što?”

„Nekako puno nečujnije nego inače”, izjavi Lena ozbiljnim glasom.

„Misliš mirnije.”

„To bi bilo nešto potpuno drugo”, tvrdi ona. „Onda se ne čuju više ni normalne stvari.”

Otkad je zračna luka postala bojište, Paul je bez posla. Kao i ostatak zemaljskog osoblja, i njega su poslali na dopust na neodređeno vrijeme i uz prepolovljene prihode, pa sada čeka na ponovnu izgradnju potpuno uništene zračne luke i njezino ponovno otvaranje po završetku *PPA*-e. Zli jezici smatraju da će se to dogoditi tek kada ljudi poput Paula dosegnu poodmaklu dob za mirovinu. Ali u gradu i izvan njega postoji previše zlih jezika da bi im Paul još pridavao pozornost.

To ne znači da Paul sada može duže spavati. Kći ga uvijek budi – i onih dana, kad ne mora u školu – najkasnije u sedam sati ujutro. No čini se da je ovoga subotnjeg jutra toliko iscrpljena nakon uzbuđenja prethodne večeri

da oca iza sna budi tek u petnaest do osam.

Paul pogleda kroz prozor i otkrije veličanstveno lijepo proljetno jutro: ni oblačka na obzoru, dolje na ulici cvjetaju stabla kestena; na istrošenu stubištu, koje se u cik-cak spušta kroz sve gušću makiju niz brdo u središte grada, igraju se djeca, toliko opušteno i nesvjesno, kao da „ustanak” i „proširena policijska akcija” nikada nisu postojali; prolazi trolejbus, sporije nego inače, gotovo ugodno, odozgo izgleda kao golemi bivol s dugačkim rogovima, kotači mu škripe u zavoju iza zgrade i utihnu na stajalištu; prolaznici – kojih je iznenađujuće malo – uzdignute glave idu svojim putom, pri čemu se ne saginju iznutra, što je u zadnje vrijeme gotovo uvijek bio njihov način postojanja. „Puzanje nije pitanje uspravna hoda”, kaže Paulova majka. „Kad je zmiya zavela Evu u raju, još je imala ruke i noge, ali je svejedno već tada bila zmiya.”

I na sve to dolazi slan, svjež miris jutarnjeg povjetarca, oslobađajućeg, ispunjavajućeg, bez markantna koktela mirisa eksploziva, kerozina, gume, plastike i izgorena mesa.

„Jebeno! Kao da se ništa nije dogodilo!” radosno će i istovremeno zapanjeno Paul dok sjeda za stol u dnevnom boravku. Njegova je majka raširila bijeli stolnjak sa zlatnim vezom i izvadila srebrni pribor za jelo svoje bake i djeda. To je neobično.

„Danas je blagdan?” pita Paul.

„Ne, ali imam dobar osjećaj”, kaže ona. „Sve ide nabolje. Nek’ nam je dragi Bog na pomoći.”

Paul još nikad nije doživio da je njegova majka rekla

da sve ide nabolje. Od nje su mu mnogo poznatije rečenice kao „Vidjet ćemo” ili „Vrijeme će pokazati”.

„Sve ide nabolje?” u nevjerici pita svoju majku, ugodno iznenađen, ali i znatiželjan, što je to što je potaknulo iznenadnu promjenu mišljenja njegove majke, koja proteklih tjedana gotovo nijednom nije izišla iz stanja utučenosti i cinizma.

„Moja draga Eva, svaki me put iznova iznenadiš”, primijeti Paulova supruga.

„Depresija me jednostavno umorila, ide mi na živce”, Paulova će majka pa se nasmije. „Možeš se ili utopiti ili ponovno isplivati na površinu.”

„Drago nam je.”

„Nemoj se prerano radovati, Flora. Možda je to samo zatišje pred buru.”

„Sad je opet ona stara”, prošapće Paul.

„A što si ti mislio?” pita ga supruga. „Čuda su moguća samo u telenovelama.”

„Kad smo već kod tele”, kaže Paul veselim glasom. „Lena, hoćeš li, molim te, upaliti televizor: da pogledamo je li rat stvarno gotov.”

„Ljudi, idem spavati”, izjavi Paulova supruga. „Umorna sam k'o pas, cijelu sam noć operirala, od pola jedanaest do pet i petnaest. Uklanjala sam šrapnele bombi i granata i metke strojnica, jednoj je cijeloj obitelji krov kuće doslovno pao na glavu, jednom smo petogodišnjaku morali amputirati obje noge. Mnogo bih radije za to odgovornim političarima, vojnim licima i samoprozvanim domoljubima zbog toga amputirala jaja. Gotov rat?”

„To nije rat,” ozbiljno će Lena dok među novinama na kauču traži daljinski upravljač, „nego proširena policijska akcija protiv terorista.”

„A, da? Zna li i rat da nije rat?”

Flora je stasita žena u srednjim tridesetima. Svi prijatelji i poznanici zavide Paulu, a Florini prijatelji i rodbina čude se zašto se je jedna tako atraktivna, inteligentna i obrazovana žena udala za nekoga kao što je Paul.

No Flora se zadnjih tjedana mnogo postarala. Prvi bijeli pramenovi kose na njezinoj valovitoj crnoj kosi, doduše, znatno doprinose autoritetu nje kao liječnice i samo je čine još zanimljivijom i privlačnijom, ali to ne vrijedi za plave krugove ispod očiju, upale obraze i bore na čelu i vratu, koje postaju dublje nakon svake noćne smjene. Ljudi koji prvi put susretnu Floru i Paula, u međuvremenu ih smatraju pravim bračnim parom i ne misle samo da se Flora zabunila u odabiru, a ako rat potraje još duže, možda će im povjerovati i da su jedno za drugo.

„Zar nećeš jesti baš ništa?” pita Eva dok ulijeva čaj.

„Nisam gladna”, kaže Flora, otpije gutljaj čaja pa vikne: „Lena, što je sad s vijestima na TV-u?”

„Nema signala”, u čudu objasni Lena i baci daljinski upravljač natrag na kauč.

„Onda upali radio.”

„Radio?!” prezrivo protisne Lena i smijulji se. „Tata, daš mi svoj mobitel?”

„Mhm, da, u redu”, promrmlja on punih usta. Omlet koji je pripremila njegova majka ukusan je kao i uvijek. „Ali nemoj mi opet sve promijeniti! Znam ja tebe.”

„Na putu kući iz bolnice vidjela sam najmanje pet vojnih kolona, koje su se vozile prema obilaznici u smjeru zapada”, priča Flora.

„Zašto u smjeru zapada? Pa fronta je na istočnom rubu grada.”

„Sad više nije”, kaže Lena, koja sve uzrujanije prelazi preko zaslona Paulova mobitela.

„Što to znači?”

„Ovdje piše da smo danas rano ujutro osvojeni.”

„Što?” vikne Paul i kćeri istrgne mobilni telefon iz ruke.

„Moj Bože, jednom ću dobiti srčani od takvih šala, dijete”, zastenje Paulova majka i spusti se na stolicu a da pritom ne ispusti čajnik. „S takvim se stvarima ne šali.”

Ali nije šala. „Danas između šest i sedam sati ujutro”, drhtavim glasom objasni Paul, „naša je vojska nakon teških borbi s mnogim gubitcima morala privremeno predati grad. Tako kaže vojska. Samo luka i polovica zračne luke još ostaju u našim rukama.”

„Kakve to teške borbe?” pita Flora i cinično se nasmije. „Bezglavo su pobjegli iz grada, ti junaci. Vidjela sam vlastitim očima. U Ulici pobjede čak stoje tri tenka, koja su očito ostavili za sobom.”

„Za danas i sutra dogovoren je prestanak vatre”, kaže Paul. „Tu piše. Službena objava za medije.”

„Sad smo gotovi”, obznani Eva, koja se skutrla na stolici i objema rukama stišće čajnik o trbuh.

„Zajebavaju nas, i to svi, zajebavaju, zaseru nas pa puste vodu”, kaže Paul dok od majke uzima čajnik i stavlja ga na stol. „Još ćeš si zapaliti prste!”

„Osvojeni ili ne, ja ipak idem spavati”, izjavi Flora. „U 22 sata počinje mi sljedeća noćna smjena. Osim ako novi režim opet ne uvede ljetno računanje vremena ili napravi neku glupost, naprimjer, zatvori bolnicu ili nas sve pobije. Probudite me, molim vas, ako se opet bude događalo nešto uzbudljivo.”

„Aha”, bezdušno promrmlja Paul.

Nakon što se Flora povukla u spavaću sobu, nekoliko trenutaka svi šute. Kroz otvoren prozor u sobu dopiru blistav sunčev sjaj, pjev ptica, a sveprožimajući mirisi proljetna jutra nakon oluje ispunjavaju prostor, obasjavaju ga, žele ga prebojiti, rastvoriti, vratiti prirodi. Prije mnogo vremena, kad je grad sredinom pretprošlog stoljeća upravo počinjao rasti i okupirao i proždirao svoju okolinu, ova strana brda okrenuta moru i gradu bila je najplodnije područje ove sušne regije. Šume hrasta crnike, voćnjaci i vinogradi i prije svega potok, zvan *Rijeka sedam džinova*, bili su poznati. Koliko bi Paul rado sada htio imati vremenski stroj, pa da može pobjeći u vrijeme džinova.

Paul je odložio mobilni telefon, njegova je majka prekrížila ruke na prsima, nabrala je čelo i odmahuje glavom, Lena naizmjenice gleda u oca pa u baku i naposljetku puna iščekivanja pita: „Je l’ sad više ne moram ići u školu?”

„Naravno da moraš!” odgovori baka.

„Lisina majka kaže da ćemo morati sve učiti ispočetka kad teroristi uđu u grad. Oni sami sebe nazivaju borcima za slobodu, a teroristi bismo onda bili mi. Kaže Lisina majka. To znači, hmm, da mi onda zapravo više

nismo mi, nego smo zapravo već oni, nakon što nas osvoje. Ili? Razumijete li što mislim?”

„Ne bi trebala tako često slušati majku svoje prijateljice.”

„Danas je subota”, primijeti Paul. „Pričekajmo. Možda će u ponedjeljak situacija biti neka sasvim druga. Onda ćemo razgovarati o školi.”

„Sve dok djeca ne moraju učiti da je dva plus dva jednako pet”, kaže Paulova majka.

„Gluposti! U našem je gradu dva plus dva oduvijek davalo tri, i to će uvijek i ostati tako.”

„Zašto?” pita dijete, no odrasli mu ne stignu odgovoriti. Netko pozvoni na vrata.

„Tko to sad opet dolazi?” gundā Paulova majka: to je standardna rečenica za neočekivane goste.

„Hoćemo li uopće otvoriti?” pita Paul, ali prekasno. Lena je već otišla u predsoblje i otvorila vrata, prije nego što ju je otac stigao zaustaviti. „Kotik je!” viče Lena. „Samo je Kotik.”

Kotik, zapravo Konstantin Katz, ruski Židov, koji od davnina živi u gradu, sa svojom ženom Miškom, koja se u stvarnosti zove Moira, stanuje kat iznad. Stari je glazbenik, nekadašnji violinist u orkestru gradske opere, malen, krhak muškarac žućkasto bijele kose i pogrbljenih leđa, kojega na stubištu ili na ulici još nikada nitko nije vidio bez kravate. Ovaj put čak nosi bež odijelo, koje inače nosi samo na blag dane, a crne mu cipele izgledaju kao da ih je upravo očistio.

„Jeste li već čuli?” pita. „Pobunjenici su umarširali u grad.”

Ma nemoj mi reći, misli Paul.

„Da, znamo.”

„Samo sam vas htio obavijestiti: ako budete imali bilo kakve probleme, javite mi se”, objavi glazbenik svečanim glasom i pritom mu čitavo lice sjaji. „Sad će sve postati bolje! Vjerujte mi. Jaša, moj nećak, poprilična je faca u odjelu za PR pobunjenika. Ako vam nešto treba, recite da poznajete Jakoba Katza. Ili, još bolje: dođite meni.”

Paul i njegova majka stoje pokraj Lene u predsoblju, ali ne pozivaju gospodina Katza da uđe.

„Hvala”, hladno će Paul. Ne sviđa mu se stari glazbenik, iako ne bi znao objasniti zašto. Možda zato što misli da mu je nadimak blesav: Kotik, što na ruskome znači mačić, a da je onaj njegove supruge – Miška, mišica, neugodan. Možda jer starac zrači nečim napadnim i istovremeno jadnim. No prije svega jer ga Konstantin Katz previše podsjeća na one blijede likove, one koji stanuju u njegovim najranijim sjećanjima iz djetinjstva. Taj mu muškarac treba reći najviše tri rečenice, da bi ga već smatrao napornim poput čička i postao nestrpljiv i uzrujan.

„Da je došlo do ovoga, to država može pripisati samo sebi. Stvorena je da bi zadovoljila potrebe elita...”

„Dakako!” prekine ga Paul. „Srdačno vam zahvaljujem, ali sada me ispričajte”, kaže pa brzo zatvori vrata.

„Taj stari k...”, prosiće, no majka ga brzo prekine, prije nego što stigne izgovoriti riječ: „Paul, obuzdaj se! Dijete!!!”

„Ali svi znaju da je Kotik stari kreten”, ponosno će Lena i smije se. „Zar vi mislite da sam ja beba? Lisina

majka kaže da sam premazana svim mastima.”

Prije nego što Paul i Eva stignu zgroženo prosvjedovati, ponovno se začuje zvono na vratima.

„Što taj stari sad opet hoće?” uzrujano vikne Paul, otvori vrata i netko ga odmah, još prije nego što stigne shvatiti što se događa, gurne u unutrašnjost stana. Nešto mu se bolno pritišće o prsa. Zaudaranje znoja, loše opranih zubi i kolonjske vodice neke jeftine marke oduzimaju mu dah, sve dok ne uspije odvojiti svoje lice od tijela stranca, koji je posve zauzet time da ga sruši i popne se na njega kao da je kakav dosadan predmet.

Trojica muškaraca ulete u predsoblje.

„Zovete se Paul Sarianidis?” pita jedan od njih.

„Da.”

„Poći ćete s nama!”

Paulova je majka kao okamenjena. Stoji sva u šoku i ne može izustiti ni riječi. Lena počne plakati, spusti pogled, uvuče glavu, napravi dva koraka unatrag, posegne za očevom rukom.

Dvojica muškaraca nose maskirne odore, plave mornarske kape i remen za metke. Jedan drži strojnicu u ruci, drugi je naoružan revolverom i lovačkim nožem, koji mu vise o remenu.

„Obujte cipele pa idemo”, kaže muškarac sa strojnicom, dok drugi Leni pruža voćni bombon i miluje je po kosi. Ona ustukne, odgurne mu ruku. „Prestani plakati, malena”, kaže muškarac. „Ako tvoj tata bude dobar, brzo ćemo ti ga vratiti.” Ona uzme bombon, ali ne prestane plakati.

Treći muškarac nosi kožnatu jaknu i traperice te staru

vojnu kapu pješaštva, koja je prije posljednje reforme vojske prije nekoliko godina još bila u upotrebi. Na kapi kao i na odorama ostalih muškaraca pak nedostaju grb, oznake činova ili drugi prepoznatljivi znakovi. To veoma plaši Paula.

Muškarac je visok najmanje dva metra, ima široka ramena, gustu, crnu bradu, koja mu seže do prsa, čelu, na kojoj je tetovirana višekraka zvijezda, i nebeski plave, hladne oči. Nadlaktice su mu šire od Paulovih bedara, šake veće od stopala. Gromada od čovjeka. Jedan od onih kojima se ne prigovara.

Paul ipak malodušno promuća: „Zašto? Što želite od mene? Tko ste vi uopće?” Odmah požali. Nekad je bolje držati jezik za zubima.

Pet minuta poslije sjedi na stražnjoj klupi džipa, koji brzinom, previše strašnom za Paula, juri niza zavojitu ulicu prema središtu grada. Nadlaktica ga boli. Stisak čovjeka gromade neće moći zaboraviti ni kada plava mrlja nestane.

„Molim vas, pustite me da idem”, preklinje Paul, koji još uvijek ne može razumjeti što se upravo događa s njim, a prije svega – zašto. „Nisam baš ništa učinio. Imam malu kćer. Imam obitelj. Zar vi nemate djece? Drage ljude, prijatelje, ko-ko-kolege...”

„Začepi već jednom!” zareži čovjek gromada.

„Poznajem Jašu, Jakoba Katza!” očajno izusti Paul.

„Jakoba Katza? Jakoba Katza?” razmišlja uniformirani lik za upravljačem. „Zar to nije onaj maleni, prljavi Židov, kojeg smo prošli tjedan upucali kao špijuna?”

„Prošli smo tjedan upucali špijuna?” pita njegov

kolega na suvozačkom sjedalu. „Zašto se meni nešto takvo ne kaže na vrijeme? To bih rado bio gledao.”

„Ako se ne varam, smaknuta su čak tri špijuna. Ali nisam siguran je li to s Jašom bilo prošli ili pretprošli tjedan. Svejedno. Njemu to sad ionako više ne igra ulogu.”

U gradu se na prvi pogled nije mnogo toga promijenilo. Ulicom pobjede i dalje voze tramvaji, one oronule garniture s otvorenim vratima, koje izdaleka podsjećaju na slavne *cable cars* San Francisca i koje su postale zaštitni znak grada. Većina je radnja otvorena, a čak su i radnici, koji već mjesecima popravljaju asfalt na kolniku, čemu se nikako ne nazire kraj, izišli na ulicu sa svojim strojem za asfalt, većim od tenka. Na ulici se, doduše, viđa mnogo uniformiranih i naoružanih osoba, no to u proteklim danima i tjednima nije bilo drukčije, osim što su odore bile drugih boja.

„Vidi one!” kaže čovjek gromada, prstom pokaže na radnike i smije se. „*Cool* stvar, to jest – zapravo vruća stvar! Skroz ludo, ili?”

„One svinje na brodovima možda će za nekoliko dana srušiti grad sa zemljom; onda će nam ostati samo ruševine, ali barem ćemo imati svježje asfaltiranu cestu”, kaže vozač i smije se.

„Neće ništa srušiti sa zemljom, nemaju oni muda za to”, ustvrdi suvozač. „Ako masakriraju civilno stanovništvo, znaju što ćemo im napraviti kad ih se dočepamo.”

„Ti su kreteni”, kaže čovjek gromada, „već odavno na sve četiri, guzica okrenutih prema nama. Trebamo se samo poslužiti.”

Cerekanje.

„Slušaj me, prijatelju, misliš li da se ničega ne užasavam? Osim toga, nisam gej!”

„Tko kaže da su oni muškarci?”

Smijeh.

„Ali nisu ni žene – prevelika bi im bila čast!”

Grohotan smijeh.

„Da, tipično: čitava zemlja puna trandža”, odbrusi čovjek gromada. „Ali sad je dosta tih dugā!”

„Jasno! Otvorenost uvijek istovremeno znači i otvorenost guzice.”

Džip skrene lijevo na cestu s više traka, dugačku nekoliko kilometara, izgrađenu sredinom prošlog stoljeća, koja vodi do novoizgrađene četvrti na sjevernom rubu grada. Semafori trepere žuto. Autobusi ne voze. Novi su moćnici postavili blokade ulica. Paul ne razumije zašto je to upravo u ovoj ulici slučaj.

Na raskrižju stoje tenkovi. Nekoliko je kuća oštećeno; iz jedne od njih, šesterokatne betonske građevine, još se uvijek diže gust dim. Svugdje propuštaju džip, a vozač uvijek iznova ubrzava na dobrim sto kilometara na sat, koči ispred svake sljedeće blokade. Paulu je muka, svaki mu se put okrene želudac. Vjetar u vožnji ostavlja ga bez daha.

„Usporite”, prostenje. „Molim vas!”

„Nemoj se usrati u gaće, još malo i stigli smo.”

„Kamo? Recite mi već jednom, kamo idemo?”

„Još jedna riječ, i možeš si zatražiti termin kod zubara. Nisam li ti rekao da začepiš i ne postavljaš pitanja?”

Paul je prije svega nekoliko mjeseci posljednji put bio

kod zubara. Odluči šutjeti, očajnički razmišlja tko bi mogao imati nešto protiv njega, kome je možda stao na žulj ili koga je uvrijedio. Svi koji ga znaju, znaju, naravno, da je pristaša vlade i da ustanike ne smatra domoljubima, već desnom rukom velikoga susjeda. Vođama ustanika, tvrdi Paul, nije stalo ni do zemlje, ni do kulture ili obrane tradicionalnih vrijednosti, niti do borbe protiv korupcije i izrabljivanja, borbe protiv starih elita, koje izrabljuju narod, kao ni do budućnosti djece niti do bilo kakve ideologije, već se u prvom redu radi o uspostavljanju nadzora nad gospodarskim resursima u interesu onih koji povlače konce iz sjene. Ali nije on jedini u gradu koji tako misli, a ako su teroristi zbilja odlučili da će istrijebiti sve koji ih smatraju protivnicima, zašto počinju upravo s njim? Pa on je nebitan igrač! Što je na njemu, nezaposlenu zrakoplovnom tehničaru, koji se nikada nije angažirao u politici, već je samo – kao i mnogi drugi – objavljivao svoje mišljenje na društvenim mrežama, toliko neobično da ni dva puna sata nakon zauzimanja grada šalju naoružane komandose u džipu da bi ga prevezli na udaljeno mjesto?

Pri pomisli na „udaljeno mjesto” Paulu postane još mučnije nego prije. U mislima mu se pojave naredbe za smaknuća, masovne grobnice i memorijalni centri, koji bi u nekom trenutku u dalekoj budućnosti niknuli na mjestu zločina. Ispod imena uklesanih u spomenik bezbrojnih žrtava moći će se pročitati i njegovo, a na obljetnicu njegova ubojstva kći će mu sa svojom djecom i rodbinom drugih žrtava hodočastiti do spomenika da bi ondje položili cvijeće i držali svečane govore. On sam